

K. J. ERBEN:
**CHORVATSKÉ
POHÁDKY.**

Předmluvu a doslov napsal
AD. WENIG.

POŘÁDÁ A VYDÁVÁ PŘEMYSL PLAČEK V PACOVĚ.

Cena 40 h.

DIVADELNÍ SBÍRKA dětských a loutkových her.

Pořádá a vydává Přemysl Plaček v Pacově.

Dosud vyšlo:

- I. Ot. Svoboda: Královka. Historická pověst o 3 jednáních. Cena 40 h.
- II. Fr. Flos: Cep a kosa. Pohádka o 4 jednáních. Cena 60 h.
- III. V. B. Plumlovská: Vánoční hra. Se zpěvy a hudbou Ferd. Blanického. Cena 30 h.
- IV. Q. M. Vyskočil: Balladový rytíř. Loutková hra o 4 jednáních. Cena 40 h.
- V. H. Bořková: O Budulínkovi. Červená karkulka. Zakletý princ. (Dle národních pohádek pro maňáskové divadlo.) Cena 40 h.
- VI. Gustav Klika: Štříbrná labuť. (Pohádková komedie s prologem o 5 jednáních a dohře.) Cena 50 h.
- VII. Jan Már: Tři oslavné scény. (Pohádka královská. — Pro dítě! — Viribus unitis.) Cena 40 h.
- VIII. Fr. Flos: Vzácný kolovrat. (Hra o 3 jednáních se zpěvy a tanci.) Cena 40 h.
- IX. Q. M. Vyskočil: Křižáček. (Hra o 4 dějstvích.) Cena 60 h.
- X. J. F. Karas: Zakletý princ. (Loutková komedie o 3 jednáních.) Cena 60 h.

Výzdoba obálky a vnitřní kresby jsou od V. H. BRUNNERA.

7

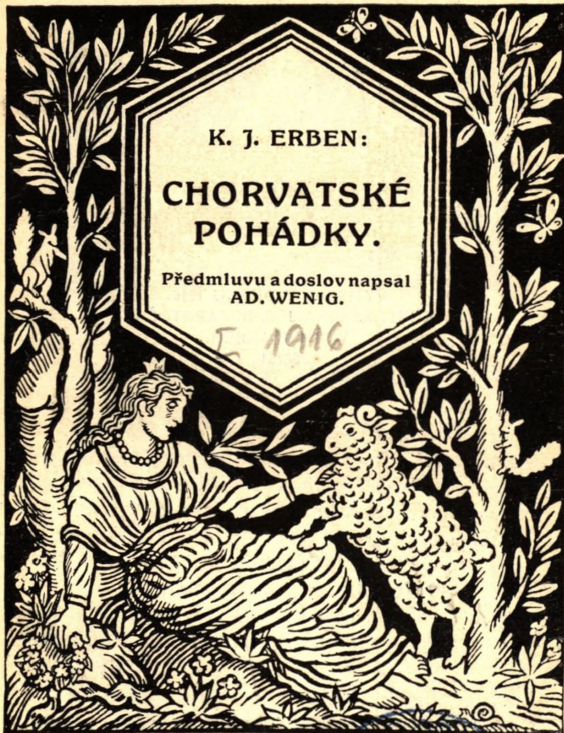
ORNAMENTACE PRO TUTO KNÍŽKU KRESLIL
V. H. BRUNNER.

K. J. ERBEN:

CHORVATSKÉ POHÁDKY.

Předmluvu a doslov napsal
AD. WENIG.

I 1916

POŘÁDÁ A VYDÁVÁ PŘEMYSL PLÁČEK,
V PACOVĚ.

ERBENOVY POHÁDKY.

Lid náš ode dávna vypravoval si pohádky. Mezi výtvary lidového básnictví pohádky zaujímají místo význačné. Kde se pohádky vzaly, těžko je dohadovat. Některé z nich podle své látky i způsobu vypravování jsou prastaré; u některých shledáváme příbuznost s pohádkami národů jiných. Ba, některá látka pohádková vyskytuje se v obměněném zpracování téměř u všech národů evropských.

Pohádky lidové ode dávna vábily spisovatele všech národů krásou a svěžestí svou.

A tak již před Erbenem u nás i jinde vydávány byly sbírky pohádek lidových. Zpravidla však spisovatelé látku pohádky přizpůsobili si podle svého, vypravovali ji svým způsobem, přikrašlovali tak, jak se jim hodilo. Tím ztrácely pohádky mnoho na původní své kráse.

Karel Jaromír Erben počal sbírat pohádky ku konci první poloviny století XIX. Jako výborný znalec jazyka českého dovedl oceniti ryzí krásu pohádek, jež si lid vypravuje, dovedl po případě dodati jim pravého lesku ryzosti. Nepsal pohádek svých tak, jak je slyšel; jeho pohádkový sloh není takový, jako u prostých vyprávěčů, ale je vybroušen, ovšem že jen v ryzím, krásném duchu jazyka. Některá pohádka vypravuje se v různých krajích s různými změnami; Erben srovnával tyto obměny (varianty) i spojoval tak, aby krásné byly. A tak básnické nadání Erbenovo a neobyčejná schopnost vniknouti do ducha plodů lidového básnictva a v duchu tom tvořiti jsou příčinou, že můžeme považovati pohádky Erbenovy, třeba že z lidu vyšly, za dílo básnickovo.*)

*) Mluvíce o pohádkách Erbenových nemůžeme

Karel Jaromír Erben v písemnictví může býti srovnáván s malířem Josefem Mánesem v umění výtvarném a Bedřichem Smetanou v umění hudebním. Umění všech těchto tří velikých Čechů vzalo vznik svůj v živné půdě duše českého lidu a vykvetlo v květy krásy nikdy neuvadající. —

První česká pohádka Erbenova »O třech přadlenách« objevila se v časopisu »Česká Včela« v dubnu r. 1844. Teprve r. 1862 počíná Erben vydávati svoji »Slovanskou čítanku« (»Sto prostonárodních pohádek a pověstí v nářečích původních.«) Prvním účelem této sbírky bylo, aby přispívala k seznání slovanských jazyků. Ale краса a zajímavost pohádek byla příčinou, že již za čtyři leta Erben vydal valnou jejich část v překladě českém.

Tuto sluší ovšem připomenouti, že pohádky jiných národů slovanských vybíral Erben z původních sbírek u národů těch vydaných, že tedy při nich nemůžeme mysliti na básnickou tvorbu Erbenovu ve smyslu, jaký byl shora vyložen. Nicméně proto, že

ovšem nevzpomenouti Boženy Němcové, jež také sbírala pohádky a svým způsobem je vypravovala. Její tvorbě věnován je I. svazek »Pohádkové kytice«.

tyto pohádky tvoří součást sbírky Erbenovy a prošly jeho rukama, mají určitý význam pro jeho činnost a tvorbu, jež byla pravým požehnáním vývoji našeho písemnictví.

MAREK KRÁLOVIC.

Byla jedna matka a měla syna jmenem Marka královice. Když Marek povýrostl, musil svině pásti; byl malý a slabý, a druzí pasáci, chtějíce aby jim sloužil a za ně pásł, bili jej, až od nich musil utéci. Toulaje se po poli, našel krásné bílé děrátko, ano na slunci leží. I udělal jemu chládek z větví a poodejda sedl si. Tu přišla Víla, řkouc: »Milý Bože! kdož to učinil? ať žádá co koli, všechno bych mu dala.« Marek slyše to, přistoupil blíže řka: »Já to, sestro, učinil.« — »Ty bratříčku? co to žádáš?« Ma-

rek si vzpomněl na pasáky a prosil, žeby rád byl silný, aby ho nemohli stlouci. I dala mu Víla ze svých prsou píti, a pak ho poslala k jednomu kamenu dvanácti centův, zdali jej bude moci pozvednouti. Když poprvé se napil, ještě jím ani hnouti nemohl; podruhé maličko jej pozvedl, a po třetí přes horu jej přehodil. Vesele se vrátil k pasákům a ti hned na něj: »Kdes byl? zdali ti máme tvé svině pásti?« a chtěli jej bít; on pak jednoho popadl a jím ostatní pobil. Jiní pasáci to vidouce, žalovali rodičům pobitých, a ti sběhli se na Markovu matku: »Jakého's to syna odchovala? Zbojníka, který nám naše děti zabíjí!« Matka toho se ulekla a Marka vyhnala, aby jí víc na oči nechodil. »Tehdy dobře,« řekl Marek, »když tak chceš, půjdu do světa.« I šel; potom však si vzpomněl, že nemá, čeho junákovi potřeba. Tehdy šel ke kováři a dal si ukovati šavli s tíží dvanácti centův. »Ale,« povídá, »musí lepší býti nežli tvé kovadlo: jest-li že je přeseke, dostaneš za ni plat, a jinak nic.« I kovalo tu šavli pět a dvacet kovářů, a když byla hotova, přišel Marek, sekl, a šavle přerazila se o kovadlo na dva kusy. »Hoj, kováři,« řekl Marek, »špatná tvá práce, nedostaneš nic.« Potom šel k jinému kováři, kde třicet jich

kovalo, a dal si šavli z dvanácti centův ukovati, a když byla hotova, vzal ji a sekl a přesekl kovádko, až i do špalku zasekl. »Dobře's mi, kováři, šavli udělal; udělej mi taky palici, totiž buzdovan dvanácti centův, a pak ti vše zároveň zaplatím: ale když palici vyhodím, ať se nepřelomí; přelomí-li se, nedostaneš nic.« Kovář udělal palici, ale nedobře: když ji Marek vyhodil a pak na sebe chytil, přelomila se. Tehdy řekl Marek: »Dobře's udělal šavli, ale špatně palici; nastav ruku, abych ti šavli zaplatil.« Kovář nastavil ruku, a Marek mu ji šavlí usekl, řka: »Tu máš, kováři, plat za šavli, abys žádnému junákovi už takové šavle nedělal.« Potom šel ke třetímu kováři, kdež osm a třicet jich kovalo, a dal si palici udělati. Když byla hotova, vyhodil ji tak vysoko, že tři dni a tři noci byla v povětří. A když přicházela dolů, nastavil jí Marek záda, a jak na něj padla, porazila ho na zem a nos i zuby se mu zalily krví, ale palice zůstala celá. »Dobře's mi ji, kováři, udělal, nastav ruku, ať ti zaplatím.« Kovář nastavil, a Marek mu zaplatil jako předešlému kováři, aby prý žádnému junákovi už takové palice nedělal. Potom šel domů k matce a řekl: »Hle, matko, jaký jsem já junák! budeš-li

mě hubovati, půjdu s tím po světě.« I počala ho matka kárati: »Proč jsi takový? proč nejsi živ jako jiní lidé? máš voly, jdi do hory zelené, orej pustiny a lada, a pečuj tím o výživu své staré matky.« Marek poslechl, vzal voly a šel; ale nešel orat pustin a lad, nébrž oral cařské silnice. Když Turci to spatřili, přišli na Marka, tři sta vybraných junáků, řkouce: »Proč ořeš, Marku, cařské silnice? však máš pustiny a lada.« I chtěli jej zabiti. Marek to vida, a nemaje při sobě ani šavle ani palice, popadl pluh a potloukl jím ty všecky Turky. Potom pobral jim zlato, vypřáhl voly a pustil je po hoře zelené, řka: »Jděte, volečky, po hoře zelené, tam se paste i klatte se od jedle do jedle tak jako ta sivá žežhulka; nedovedl Marek vámi orati, a taky už nikdy nebude.« A zpívaje šel domů: »Ejhle, matko, tu máš zlata dost, živ se, a já půjdu do světa, abys mne neměla na očích.« A vzav si svou palici a šavli, šel a přišel do jedné hospody, kde Turci červené víno pili; tam se dověděl od nich, že tudy pojede Ondřej královic, taky takový junák. »Dobře, počkám na něj,« řekl Marek; a když viděl přijížděti Ondřeje, zavolal: »Hoj, pobratřenče, královi Ondřeji!« — »Děkuji, neznámý hrdino! nejsi-li ty

královic Marek? máš braň takovou jako on.« — »Ba, pravda, jsem Marek královic.« — »Tehdy dobře, jděm do hospody a píme spolu číši vína, že nás tak láska i náhoda junácká sjednotila. Nyní se nebojíme pŭtky ani s jakým koli cařstvem.« Na cestě do hospody řekl Marek: »Medle, zazpívej mi, Ondřeji!« — »Bratříčku, nesmím, oblaková Víla by mne zastřelila.« — »Nic se neboj, jsemť já tu.« Ondřej poslechl a zazpíval tak, až se stromů větve padaly. Nenadále přiletělo kopí a Ondřej se převalil. Marek se ohlídl, odkud to, i spatřil Vílu v oblaku; popadl palici a hodil ji po Víle tak, že ji srazil na zem. Víla počala křičeti: »Pusť mně, Marku, Ondřeje ti oživím a dám ti koně kouzelného, že budeš moci lítati povětrím.« Marek jí nechal a Víla nabravši nějaké trávy, oživila Ondřeje. Marek dostal kouzelného koně strakoše, a pak s Ondřejem jeli do hospody na vínečko. V té hospodě bylo nějaké děvče nedobré; to se v Ondřeje zamilovalo, on však ani pohlednouti na ně nechtěl. I nalila mu za to do vína medu, aby se více napil; a když potom Marek někam poodešel, zabila Ondřeje. Když pak se Marek zase vrátil, děvče nedobré popadl a na kusy rozsekal: »Tu máš, nedobrá, za to,

že's Ondřeje, bratra mého, zabila!« Potom šel dále světem. Chodil sem tam, a kde našel nějakého junáka, potýkal se s ním po junácku, a tak i s černým Muřenínem. Stavěl-tě tvrz černý Muřenín na břehu mořském, a když byla hotova, řekl: »Pěkně jsem tě vystavěl, tvrzi má, pěkně a vysoko; ale nemám otce ani matky, ani bratra, ani sestry, ani svých milých, aby se po tobě procházeli. A však mám jednu milou, dceru caře Solimana. Napíšu na bílém papíře list, a pošlu mu po černém Tatařínu: nedá-li mi jí, ať se mi postaví k boji.« Napsal list a poslal. A když jej cař Soliman přečetl, hořce zaplakal. I přišla k němu cařice: »Co pláčeš, caři Solimane? již často ti listy přicházely, a nikdys hořce neplakal; co tě trápí?« A on jí řekl, že mu píše černý Muřenín nedá-li jemu dcery své, aby se mu postavil k boji: »a kterak se mám ubohý jemu k boji postaviti?« I poradila mu cařice, aby napsal list královi Markovi, aby přišel, že mu dá tolik pokladů, co sedm koní unese. I napsal list a poslal po Tatařínu. Když královic Marek přečetl list, zasmál se srdečně: »Bodejž tě, caři Solimane! nač mi budou tvé poklady, jest-li že mi černý Muřenín srazí hlavu?« I neřekl, ani že přijde, ani že

nepřijde. Když Tatařín tu zprávu přinesl, zarmoutil se cař Soliman, že nemá žádného takového člověka, jenž by mu dceru jedinou vysvobodil. Přišel druhý list od černého Muřenína, a cařova dcerka vidouc otce svého plakati, tázala se ho, co pláče? a když jí pověděl, řekla: »Víš, drahý otče, že jest jeden junák, královic Marek. Piš mu, že mu dáš tolik pokladů, co devět koní unese, aby přišel a jemu se k boji postavil.« Císař Soliman opět jemu psal, ale Marek zase nic neslíbil. I přišel třetí list od Muřenína, že přijde, aby se připravil cař a dal jemu dceru po dobrém a nebo po zlém, a že všechny hospody a krámy z bázně před ním zavřeny býti musejí. Ještě jednou radila dcerka: »Piš, drahý otče, Markovi královici, aby přišel, a slib jemu bohatství, co na dvanácte koní se naložiti může, a takovou košili, která není předená ani tkaná, ani ulitá, nébrž z ryzího zlata udělaná, a takového hada, který drží v zubech rukojeť, a na té rukojeti zlatý košíček, a v tom košíčku drahý kámen, při kterém se může večereti o půl noci tak jako o poledni.« Cař zase napsal Markovi list, a všechno mu slíbil, co dcerka pravila; ale Marek opět dí se smíchem: »Bodejž tě, caři Solimane! nač mi bude tvé bo-

hatství, jest-li že mi černý Muřenín srazí hlavu?« I neřekl nic, ani že přijde, ani že nepřijde. Potom přišel zase list od Muřenína, že vypravil tři sta junáků samých stříbrňákův, vše hrdin vybraných. Tedy řekl Marek královic koni svému strakoši: »Hoj, strakoši, dobrý koni můj! dobře víš, že mi věren býti musíš; pakli mi nebudeš, usekám ti nohy v kolenách, i ať mi se držíš hrdinsky!« A strakoš mu odpověděl, aby jej rychle osedlal a jel, že Muřenín už je blízko. Marek jej osedlal, vsedl na něj a jel do města, kde panoval cař Soliman. A když se dověděl, kterou cestou Muřenínově jedou, zůstal u jedné hospody státi, kde byl mladý hospodský, a tloukl na vrata volaje: »Odevři a přines vína.« Ten se vymlouval, že nesmí nalívati, neb že všechny hospody a krámy musejí zavřeny býti z bázně před černým Muřenínem. A Marek mu řekl: »Musíš mi přinést, nepřineseš-li, useknu ti hlavu po ramena.« Hospodský vida, že není pomoci, musil přinést číši vína. Marek polovici vypil sám, a polovici dal strakošovi. Tehdy přinesl hospodský dvě číše, jednu Markovi, druhou strakošovi. Zatím odešel Marek do zahrady, aby se tam podíval. I spatřil tam u potoka pannu bujně krásy, plakala a na-

říkala: »Oj, moje vodičko! raději bych v tobě přebývala nežli s černým Muřenínem!« Marek vida, že to dcerka Solimanova, řekl: »Co ti je, panenko, že tak mile pláčeš?« I odpověděla mu: »Jdi pryč odtud, hrdino neznámý! co se mne ptáš, když mi nemůžeš pomoci?« — »Nu, jen mi pověz, možná, že ti pomohu.« A panna vypravovala, že přišel černý Muřenín a odňal ji otci a matce; a že měla člověka, jenž by jí mohl vysvoboditi, ale nechce. I vypravovala, co všecko mu nabízela, a že předce nechce. »Bodejž ho slunce nevidělo a měsíc na něj nesvítí! bodejž nikdy více nespátril matky své a žádné ptáče mu nezpívalo!« A Marek jí odpověděl: »Nežvástej, nežvástej! než jdi a řekni, že jsem přišel: jsemť já Marek. Otec ať pěkně vypraví a všecko ti dá, čeho mu třeba a co bude chtíti.« I běžela hned k otci a všecko pověděla, co řekl Marek. Zatím pak, co Marek s pannou rozmlouval, přijel Muřenín; a vida hospodu otevřenou a před ní koně uvázaného ke sloupu, řekl, kdo že je ten, jenž nemá před ním bázně? a že ho naučí, jeho se báti. I obrátil k hospodě koně svého bedeliju, ale kůň jíti nechce. »Nu, pojedu tam, nechám půtky, možná že dostanu pannu po dobrém.« A v skutku jel tam, do-

stal pannu a všecko, čeho mu bylo potřebí. Tehdy přijel zase k té hospodě, a vidí, že ten kůň tu ještě stojí. I chtěl tam jeti, aby ho zabil, ale bedelija jíti nechce. »Nu, nechci pŭtky tropiti, když jsem dostal pannu beze vší pŭtky.« A když Muřenín dál odjel, přišel Marek ze zahrady, a strakoš mu dí: »Kdež jsi tak dlouho byl? snadno mne mohl Muřenín zabiti!« — »Nu, nic se neboj, strakoši můj! dá-li pán bůh, zabiju já jeho, ne on tebe.« I dal si ještě jednu číši vína naliti, a druhou strakošovi. A když se napili, pustili se za Muřenínem. A Muřenín ještě před tím řekl vůdci svého vojska, aby se ohlédl, zdali žádná tmavá mlha nejde za nimi. Ten se ohledl a nic neviděl. A když se potom podruhé ohledl, spatřil tmavou mlhu a řekl Muřenínovi: »Hoj, pane! jde za námi tmavá ošklivá mlha.« Ještě ani nedomluvil, a již Marek zadní tlupu s první srazil a potloukl. Muřenín mu dí: »Neblázni, Marku! co s námi blázny tropíš? nevím, zdali žertuješ čili tropíš blázny?« — »Nic nežertuju, ani blázny tropím, nébrž opravdu dělám.« — »Tehdy dělej, co's umínil, hoď, co máš.« — »Nehodím, hoď ty svou palici.« A Markův strakoš vrhl se k zemi a palice přeletěla Markovi přes hlavu. Tehdy

Marek hodil svou palici a Muřenína srazil na zem; strakoš přiskočil a Marek usekl Muřenínovi šavlí hlavu. I dal tu hlavu panně, řka: »Miluj nyní mrtvou, když si jí nechtěla za živa milovati.« Potom jeli domů a cař dal hody veliké vystrojiti, a Marek dostal, co mu bylo slíbeno. — Tak také se potýkal junácky s Musou Arbanasem, jenž měl tři srdce. Bít se s ním tři dni a tři noci bez přestání, tak že už z Marka šla pěna krvavá, a z Musy Arbanasa ještě ani bílá nešla. Tehdy vykřikl Marek královic: »Hoj, sestro Vílo!« A Víla odpověděla: »Nemohu ti pomoci, neb mi dítě usnulo na ruce; zdali však nevíš o své tajné zbrani?« Tehdy řekl Marek královic: »Koukni, Muso Arbanase, zdali nyní slunce vychází čili zachází.« Musa pohleděl na slunce a Marek vytáhl nůž a Musu rozřízl, a tak ho silně popadl Musa, že se Marek z pod něho sotva dobyl. Tu si lehl Marek a oddechl si, a potom se šel podívat, co je v tom člověku tak silného. A vidí, že měl Musa tři srdce: jedno skálo, druhé malíčko počalo, a třetí o tom ještě ani nevědělo. A na tom třetím srdci vidí hada ležeti, a ten Markovi řekl: »Děkuj pánu Bohu, že jsem o tom nevěděl: nebyl bys učinil, co's učinil! A však zívni, Marku,

ať vejdu do tebe, abys byl taky tak silný, jako ten byl.« I rozzlobil se Marek a hada rozsekal, řka: »Netřeba mi takové potvory, jako jsi ty!« Potom šel dále a chodil sem tam, až nalezeny byly ručnice; tu přišel k jednomu pastýři, jenž střílel ptáky. »Co to děláš?« táže se ho Marek. — »Jak vidíš, střílím ptáky, a mohl bych i tebe zastřeliti.« — »A kterak bys ty mě tím zabil? junáci nemohli jsou mne zabiti, a což pak ty?« Pak natáhl ruku a řekl: »Tehdy mi střel do ruky.« Ten střelil a prostřelil mu ruku. Tehdy řekl Marek: »Už mi není déle na světě živu býti, lečjaký otrapa by mě nyní zabil; raději odejdu.« I odešel do jedné jeskyně a tam podnes ještě žije. Jednou spustili do té jeskyně nějakého člověka po řetěze, a když tam přišel, i hned k němu přistoupila Víla, řkouc: »Duše křesťanská! co tu chceš?« A ten jí pověděl, co a jak. Avšak Marek slyšel, že tu někdo mluví, i hned se táže Víly, kdo to přišel? I pověděla mu, že přišel člověk z onoho světa se podívat, co je v té jeskyni. Tehdy řekl Marek, aby k němu šel, že by rád věděl, jak je svět ještě silný, i aby podal jemu ruku. Ale Víla dala tomu člověku horoucí železo, a Marek je vzal a stiskl rukama tak, až voda z něho

srčela, i řekl: »Och, ještě bych mohl na světě živ býti, byt i nikdo tři dni o mně nemluvil.« I poručil mu, aby řekl pánu svému, že by nyní zase přišel. A dal mu psaní a svou rukou zapečetil i pustil jej nahoru. A když toho člověka zase vytáhli, dal to psaní svému pánovi; ale páni, bojíce se, aby se Marek nevrátil, toho psaní zatajili, aby lidé nevěděli, že Marek je v té jeskyni. Spatřují se ještě šlápoty jeho koně.

ZÁZRAČNÝ VISUTÝ ZÁMEK.

Byla jednou jedna žena a měla syna. Ten syn živil matku i sebe: pásal krávu a chodil na dříví i nosil je do města na prodej a za ty peníze kupoval chléb. I přihodilo se jednou, že nesl roští na trh, i koupil chléb a šel domů. Musil lesem a přijde k pastýřům a vidí, že chtějí psa zabit, i řekl: »Nezabíjejte ho, však vám to ubohé zvíře nic neublížilo, raděj mi je dejte.« A pastýři mu řekli: »Co nám dáš? dej nám ten chléb.« I dal jim ten chléb, vzal si psa a nesl ho

domů. Přijde domů a matka se ho táže: »Zdali's přinesl chléb?« — »Nepřinesl, ale psíka jsem koupil za chléb.« Ona pak řekla: »Čím ho budeme živit? však sami nemáme co jíst.« — »Nu, půjdu na roští, prodám a nakoupím chleba.« I šel zase na roští, prodal je a koupil chléb, a jda lesem, vidí, že pastýři chtějí kocoura zabit, i řekl jim: »Nezabíjejte toho zvířete, však vám neublížilo, raděj mi je dejte.« A oni mu řekli: »Co nám dáš?« — »Co bych vám dal? nemám nic.« — A pastýři řekli: »Ten bochník chleba.« I dal jim chléb a nesl si domů kočku. Stará opět toužebně čekala, a když přišel domů, řekla: »Neseš-li pak mi chléb?« — »Nenesu, tu hle jsem kocoura koupil za chléb.« A stará řekla: »Nemáš sám co jíst, a což teprv kocour!« On pak řekl: »Však to taky bude k něčemu dobré! nu, půjdu zas na roští, prodám a koupím chléb.« I šel po třetí, prodal a koupil chléb. Jde domů lesem a vidí, že pastýři chtějí hada zabit, i řekl: »Nezabíjejte toho hada, však vám nic neublížil.« I prosil, aby mu ho dali, že se mu líbí, proto že je tak pěkný. Pastýři řekli: »Co nám dáš, když ho nezabijem?« A on řekl: »Ten bochník chleba.« I dal jim chléb a oni jemu hada. I nesl si ho domů a had mu

řekl: »Živ mě, až vyrostu, potom mě k nám domů doneseš.« Když si ho přinesl domů, řekla matka: »Proč jsi nepřinesl chleba? a co's to přinesl?« A on řekl: »Bude to taky k něčemu dobré.« I šel zase po čtvrté na roští, nasbíral ho a prodal, i koupil čtyři bochníky chleba a přinesl domů. A tak se všickni najedli: pes, kocour, had, matka i on. A on všecka ta zvířata živil. Had vyrostl a byl veliký; tehdy ho potom nesl domů. I řekl mu had: »Poslouchej! moje máti bude ti dávat zlato i stříbro, ale ty nebeř nic, než ať ti dá ten zámek, který tam za vraty visí. A když něco budeš chtít, jen zaklepej na ten zámek, a přijde hned dvanácte mláďenců a budou se tě ptát: Co poručíte? A ty jim řekni, co bys rád, a hned to budeš mít.« Když ho tam donesl, ptali se ho hadovi rodiče, co za to chce, že jim dítě donesl domů. A on řekl, jak byl naveden: »Nic jiného než ten zámek, který za vraty visí.« A oni mu řekli: »Oj synáčku! toho ti nemůžeme dát, a co by ti byl ten zámek platný? my ti raději dáme mnoho peněz, co budeš moci unest.« On pak řekl: »Nechci vašich peněz, jen mi ten zámek dejte.« A když mu ho dlouho nechtěli dát, chtěl odejít. Ale že věděli, že bez zaplacení nesmí

odejít, i dali mu ten zámek. Když jej už měl a kousek od stavení odešel, zaklepal na ten zámek, a hned vyšlo z něho dvanácte mládenců a ptali se: »Co poroučíte?« — »Nic, než abyste mne hned donesli domů.« A když ho matka spatřila, radovala se. »Dobře, synáčku, že's přišel domů; jak těžce jsem já byla živa, že tebe doma nebylo!« — »Nu mlčte, maminko! nyní budeme lépe živi, než jsme byli potud; přinesl jsem vám něco, čím lehko živi budeme.« I zaklepal tiše na zámek a přiletělo dvanácte mládců: »Co poroučíte?« — »Mně, matce, psíkovi a kočce jíst a pít.« A hned to tu bylo. Stařeně se to líbilo a měla syna svého ještě radší. Brzy potom si vzpomněl, že se bude ženit, i řekl matce: »Mámo! jděte k našemu králi, aby mi dal svou dceru za ženu.« Matka ho hubovala: »Co to žvástáš?« — »Nu jen jděte ku králi a řekněte mu to.« Stařena netroufala si tam hned jít, ale potom přece šla a řekla králi, že její syn by rád jeho dceru. Král jí řekl: »Dobře; jest-li že mi udělá, co mu poručím, tehdy mu ji dám; jest-li že tam hle ty hory všechny do zejtrka do rána rozhází, jak daleko budu očima vidět, a poroste-li tam nejlepší pšenice, a budu-li z ní zejtra koláče jíst, tehdy dobře;

pakli tak nebude, přijde o hlavu.« Matka
přišla domů, plačíc: »Ach, synáčku! zle's
učinil!« a vypravovala, co král řekl. »Nu,
mámo! jest-li že jen to řekl, tehdy bude dce-
ra jeho mou.« — »Oj, synáčku! jak by ti to
bylo možné udělat?« — »Mlčte, mámo! teď
půjdeme spat, a zejtra ráno uhlídáte, bu-
de-li všecko hotovo čili nebude.« I naveče-
řeli se a matka šla spat. Tu on zaklepal na
zámek a hned vyskočilo dvanáct mládenců.
»Co poroučíte?« — »Chci, aby tam hle ty
hory byly rozházeny tak daleko, jak bude
král očima vidět, a musí tam nejlepší pše-
nice růst.« A všecko se to stalo. Ráno šla
stará ku králi s koláčem. Král vstal a vidí,
že skutečně je všecko hotovo a stará že če-
ká s koláčem. I vyšel ven a ona mu řekla:
»Dobré jitro, tu hle jsem přinesla.« Tehdy
řekl král: »Dobře, to vykonal; nyní mu
řekni, že do zejtrka musí všechny lesy vymý-
tit, jak daleko já budu moci vidět, a musejí
na tom místě nejlepší vinohrady být, a já
že chci z nich zejtra hrozny jíst a mest pít;
a nevykoná-li toho, přijde o hlavu.« Stará
přišla zase s pláčem domů a vypravovala
synovi, co jí král řekl. A on se jen zasmál
a povídá: »Nu, dobře, jen jděte spat, a uhlí-
dáte, bude-li zejtra všecko hotovo, čili ne-

bude.« Když se navečeřeli, šla stará spat, a on zaklepal na zámek a vyšlo z něho dvanáct mládenců: »Co poroučíte?« — »Poroučím, aby do zejtrka tam hle ty lesy byly vymýtěny a nejlepší víno tam musí růst.« A všechno se to stalo. Král ráno vstal a vidí, že je to skutečně hotovo. A stará naň už čekala s hrozny a s mestem. »Nu dobře,« řekl král; »řekni synovi, udělá-li ještě jednu věc, že mu dceru dám: bude-li mít taky tolik dobytka a takový hrad jako já, tehdy mu dceru dám; pakli nebude, tehdy přijde o hlavu.« Stará šla zase domů a pověděla mu, co král řekl. Tehdy on zaklepal na zámek a hned vyskočilo z něho dvanácte mládencův: »Co poroučíte?« A on řekl, že do zejtrka tu musí stát lepší hrad, nežli ho král kdy viděl, a že musí více dobytka mít nežli král, a že musí být klenutí z jeho hradu do královského hradu, a že tu musí taky stát krásná zahrada a v ní všeliké stromoví a všelikého způsobu ptactvo aby tam zpívalo. I to se stalo. Ráno dal si zapřáhnout nejpeknějších šest koní a jel si pro dceru, aby šli na oddavky. Tehdy nařídil král, aby byly hody do pěti let. I oženil se s ní a byly hody, a každý mohl na ně přijít. Když pak už ty hody tři léta trvaly, král začínal mít

nedostatek. Tehdy on řekl: »Nyní já budu po tři léta častovat.« I přišel na ty hody taky mořský král, a líbila se mu ta dcera královská, kterou onen si vzal. I dával na něj pozor, kterak to, že nikdo nevaří a pořád jídel dost. Jednou viděl, jak on zaklepal na zámek a hned se stalo, co chtěl. Když šli spat, tehdy mořský král ukradl ten zámek i zaklepal naň, a přiletělo dvanáct mládenců: »Co poroučíte?« — »Abyste mne, i tento hrad, i tu hle ženu na černé moře přenesli.« I stalo se to. Ráno ulekli se ti páni, vidouce, že leželi ve sprosté chatrči. A on hned věděl, že přišel o zámek. Tehdy šel ku králi a prosil ho, aby vzal jeho matku k sobě, že půjde svého zámku hledat. Dobře; šel, a vzal psíka i kocoura s sebou. Přijde k tomu moři a vidí z daleka svůj zámek a povídá: »Kocourku! psíku! vidíte náš hrad? ale jak se do něho dostat?« I sedli si tu na břehu, a on kterak byl unaven, usnul. Tehdy psík a kocour řekli: »Pojďme my pro zámek.« Pes povídá: »Ty neumíš plovat, sedni si na mě a já tě ponesu.« Šli a přišli ke zdi. Tu povídá psík: »Já pak neumím po zdi lezt.« A kocour mu řekl: »Chyť se mne nějak.« A tak se dostali na dvůr. »Ty počkej venku,« povídá kocour, »a já tam

půjdu sám.« Mořský král měl taky takového kocoura. A onen kocour přišel ke dveřím a mňoukal: »Mňou!« Mořský král povídá: »Pusť tu kočku sem!« Kočka tam vešla a vzala tak pěkně ten zámek, že mořský král ani toho nepozoroval; potom šla ke dveřím a mňoukala: »Mňou!« — »Pusť tu kočku ven!« řekl mořský král a kocour vyběhl. »Máš?« ptal se ho pes. »Mám, jen pojď.« I přelezli přes zeď a na moře; a když už byli blízko svého pána, tehdy se chtěl pes pochlubit, že on přinesl zámek, a řekl kocourovi: »Dej mi ten zámek! pakli nedáš, shodím tě do moře.« I tahali se spolu a v tom jim zámek upadl do moře a ryba ho pohltila; ale kocour rybu popadl a řekl: »Nedáš-li mi zámku, zakousnu tě.« A ryba řekla: »Nezakusuj mne, dám ti ten zámek.« I hned ho zase vyplila, a oni pak šťastně zase přišli na břeh. Když se pán probudil, řekl: »Jak se tam dostanem?« A oni řekli: »Pane náš! už jsme ti zámek přinesli.« — »A kde je?« — »Tu hle.« Tehdy jej vzal i zatukal a dvanáct mládenců z něho vyskočilo: »Co poroučíte?« — »Poroučím, abyste můj hrad zase postavili tam, kde prvé byl, i s tím králem a s mojí ženou.« A hned se to stalo. I vešel do hradu a ona hned k ně-

mu i objali se. A mořského krále dal vstrčit
na kůl do prostřed moře. A tak zase dostal
svůj hrad a byl potom se ženou šťastně živ,
a ten mořský král byl zahuben.

MILUTÍN.

Jeden člověk měl dvě děti, synka a dcerku. Ten člověk chtěl, aby mu děti vždy ráno vypravovaly, co se jim v noci zdálo. Dceruška to taky vždycky činila, ale synáček nechtěl; bál se vypravovat, co se mu zdálo každou noc (a co se potom taky přihodilo): že totiž jednoho krále zabil a jednoho hraběte dceru si vzal za manželku, a že se stal králem toho království, kde zabil toho krále. I rozhněval se otec, rozličně se domýšleje, proč nechce svých snů povědít;

až jej vyvedl ven a podlé cesty jej počal bít, tak že chlapec žalostně plakal. I šel tudy nějaký hrabě a slyše pláč toho dítěte, poslal služebníka svého k tomu člověku, aby mu řekl, aby ho nebil, ale co mu za něj dá, že si ho vezme s sebou. A člověk mu odpověděl, aby si ho jen vzal, že ho nechce vidět. Tehdy hrabě si ho vzal, a přivedl domů. I měl ten hrabě taky dcerušku, která si toho chlapce velmi oblíbila. A ten hrabě taky měl takový obyčej, že mu děti musily povídat, co se jim zdálo. Ale chlapec mu toho nikdy nechtěl oznámit, a zdávalo se mu zase to, jako když byl doma u svého otce. Tehdy hrabě se rozhněval a dal na zahradě vystavěti věž, a toho chlapce dal do té věže zazdit, tak aby mu tam nikdo nemohl dávat jíst a světlo aby k němu nemohlo. Ale dceři jeho líto bylo toho chlapce, i šla k zedníkům a slíbila jim mnoho peněz, jen aby ho zazdili tak, aby mu mohla v noci dávat jíst; a zedníci to za dobrý plat udělali. A byl v tom vězení sedm let, a nemohl tam ani sedět ani ležet. I přihodilo se času jednoho, že vedlejší král poslal tomu hraběti hůl, a neřekne-li mu, z které strany se ta hůl otvírá, že přitáhne na něj s vojskem. Tehdy ta panna, když mu v noci při-

nesla jíst, řekla: »Nyní sem ti naposledy přinesla jíst; neb jeden král nám poslal hůl, a můj otec ji musí otevřít, a neotevře-li ji, že na nás přitáhne s vojskem. I musíme nenadále zahynout, a ty ve vězení též.« On odpověděl, aby se nic nebála, »než jdi a lehni si a potom pěkně zhůru vyskoč a řekni otci: Můj drahý otče! zdálo se mi něco k našemu štěstí. On pak se bude tázat: Co? A ty řekni: zdálo se mi, že ti povím, jak tu hůl otevřeš; jen nalej do čberu vody a dej tu hůl do ní, a hůl se obrátí zhůru tím koncem, kde se otvírá.« A tak se taky stalo. Otec to učinil a zapečetil hůl na tom konci a poslal králi. Král pak jemu odepsal: »Věru to's udělal; ale nemáš toho ze své hloupé hlavy, nébrž máš někoho při stavění, o kom nevíš, a ten ti to udělal.« Potom opět hraběti psal a řekl: »Pošlu ti tři koně jednorozé, a musíš mi povědít, kolik má který let.« A byli ti koňové jeden jako druhý: jeden měl v stáří rok, druhý dvě léta a třetí tři. Když pak ta dívka mu zase nesla jíst, řekla: »Už ti nesu naposledy, budeš tu musít umřít, a my též; neb nám poslal král tři koně jednorozé, a musíme povědít, kolik má který let.« On odpověděl, aby si jen šla lehnout i aby řekla otci, že se jí zdálo,

aby dal nasypat obroku tři hromádky ode tří let, a ty koně aby k tomu obroku postavil, a že půjdou sami každý ke své hromádce: jednoroční kůň k jednoročnímu obroku, druhý k druhému a třetí ke třetímu. Tehdy ona to tak otci povídala, a tak se taky stalo, jak mu řekla. Hrabě tomu králi odepsal, a král potom zase jemu: »Věru, to's udělal; ale nemáš toho ze své hloupé hlavy, nébrž máš jiného, o kom nevíš a který ti to dělá. Však ještě jedno ti pošlu; pošlu ti v ten a ten den, v tu a tu hodinu, když budeš při obědě, palici, která váží tři centy, ta ti vyrazí lžici z úst, a ty mi ji musíš zase tak zpátky hodit, jako já tobě.« A skutečně se tak stalo. Přiletěla palice a vyrazila mu lžici z ruky, a vletěla do sklepa a tak se tam zarazila, že dvanáct vojáků jí nemohlo hnout, a což teprv hodit. Tehdy hrabě sebral a sezval všechny lidi své, ale ani jeden nemohl toho učinit. Když pak ta dcera mu zase přinesla jíst, řekla: »Dvakráte jsi nás vysvobodil, ale potřetí zajisté nebudeš moci, a budeš už musit tu zahynout a my též všickni.« On pak se tázal, jaká je to práce? I pověděla mu. A on na to řekl: »Jdi domů a lehni si, a potom vstaň a řekni, že se ti zdálo, že toho nikdo jiný nevykoná nežli já.

Hrabě ti toho sice hned nebude věřit, ale potom si pomyslí, že se ti po dvakráte dobře zdálo, a může být, že to taky bude pravda.« A tak se taky stalo. Hrabě dal jej z té věže vykopat, a vida jak je slabý, řekl: »Já jsem silnější nežli on, a nemohu tou palicí hodit, kterak on by hodil?« A on řekl: »Jdi k jednomu králi, ten má devět set krav a má všecko zapsáno, kdy která přišla na svět. Tu mi kup jedno tele, ale aby nebylo starší ani mladší devíti let, a cokoli za ně bude chtít, jemu dej. Pakli mu dáš o krejcar méně, tehdy budu o dva centy lehčí.« Dobře; on jde tam a ptá se, má-li takové tele? Král odpověděl, že má. Tehdy se zeptal, co za ně? Král řekl: »Devět tisíc stříbra.« Hrabě zaplatil, vzal tele domů a dal je hned zabít. Ten mládenec pak řekl, že musí tři měsíce sám ve světnici být, a že nikdo nesmí k němu přijít. Tehdy dostal hned dvě libry hovězího masa, ale on nejedl masa, než jen polívku. To trvalo tak po tři měsíce. I pověděl kuchař hraběti, že nechce masa jíst, aby se zotavil. Tehdy hrabě sám k němu šel do světnice a ptal se ho, proč nejí masa? On pak odpověděl, aby mu přinesl jíst. A když přinesli, vzal mísu a mrštil jí zhůru o stěnu i řekl hraběti: »Vidíš, maso spadlo dolů a

polívka se na stěně chytila; tak taky mne se jen polívka drží a maso nezůstane.« — Tehdy šel se podívat na tu palici, a už ji mohl pozdvihnout. Potom šel zase po tři měsíce jíst, a pak už ji mohl levou rukou na dvě stě sáhů do výšky vyhodit. Ještě jednou šel jíst po tři měsíce a byl potom už velmi silný. I řekl hraběti, aby směle odepsal tomu králi, že v ten a ten den, v tu a tu hodinu palice zase přijde a jemu při obědě lžíci z úst vyrazí. A tak se vskutku stalo. Hodil tu palici do druhého království a bylo tam sto pět a dvacet hodin cesty. Tehdy viděl král, že to taky vykonáno, i odepsal tomu hraběti: »Věru, vykonal jsi všechno, co jsem ti řekl; ale nemáš toho ze své hloupé hlavy, nébrž udělal ti to ten, kterého jsi dal zazdit. Ale musíš mi ho sem poslat, abych ho viděl.« I chtěl ho zabit. Tehdy ten hrabě nerad by ho byl tam pustil, ale musil. »Víš-li co, hrabě? dej sem všechny své lidi svolat, a vybereme z nich kolik nejvíce možno takových, kteří mi budou podobni.« I našlo se takových jen devět, on byl desátý. Tehdy řekl hraběti, aby dal všem ušít stejné šaty, aby nikdo nemohl i v nejmenším jednoho od druhého rozeznat a všem aby opatřil stejné koně, »tehdy tam půjdu«. A tak

se taky stalo. Tehdy těch deset lidí šlo, a
prvé než tam do města přišli, řekl jim: »Za-
jistě vy nevíte, proč tam jdeme? jdeme si
tam pro smrt; ale nebojte se nic. Až tam
přijdeme, bude vám ten král poroučet: Mi-
lutíne! (tak se ten mládenec nazýval) jeď
odtud! Tehdy musíte všickni odjet, nikdo se
nesmí opozdit, všickni zároveň a najednou.
Tehdy potom řekne: Milutíne! pojď do
světnice; a jděte všickni do světnice. Milu-
tíne! zavři vrata; a jděte všickni zavřít.
Milutíne! sedni za stůl; a všickni jděte na-
jednou. Milutíne! jdi spat; a všickni záro-
veň jděte spat.« Tak se taky stalo. Když ho
král nikterak nemohl poznat a zabít se ho
netroufal, řekl jednomu svému služebníkovi,
aby se schoval pod postel a poslouchal, kte-
rý bude nejmoudřeji mluvit, tomu aby ně-
jaké znamení udělal. Tak se taky stalo.
Lehli si a počali si rozvažovat, co z toho
bude? Milutín pak řekl: »Věru, potud mne
ještě nepoznal; ale brzy mě pozná, i pojede
za mnou a dohoní nás; ale nic nedělá: vy
si jen klekněte a modlete se k pánu Bohu;
pak dávejte dobrý pozor: pustím-li já nej-
prvé plamen z úst, tehdy sami sebe zabíte;
pak-li on první plamen pustí, tehdy se nic
nebojte, a to vám bude znamením, že se

bude člověčí maso v člověčí krvi vařit.« Ten pod postelí slyšel tu řeč a uřezal mu na patě kus čizmy. Když pak se rozednilo, řekl Milutín, aby všickni dobře prohledli svůj oděv, možné žeby na něčím obleku bylo nějaké znamení. Tu však nenadále vidí, že právě on má uřezanou patu, i řekl: »Dejte sem všickni své čizmy, ať vám každému taky uřežu patu, tak jako já mám.« Tu zavolal král: »Milutíne, pojď k snídání.« A všickni šli zároveň. Tehdy viděl král, že měli všickni jednostejné znamení, a tak nevěděl, koho zabit. I vyhuboval toho služebníka. Potom řekl král: »Milutíne! jdi domů.« A šli všickni najednou domů. Ale pak brzy poznal král Milutína po koni, proto že měl onoho hraběte koně, i dohonil ho. Ti hned poklekli, jak jim napřed řekl, a on počal s ním nejprvé na koni bojovat, ale nic tak nebylo. Tehdy ssedli obadva s koně a bili se spolu pěšky, až se pod nimi země třásla. Tak potýkali se spolu strašně nějaký čas. Ale tu najednou spatřili, že králi vyšlehl plamen z úst a potom teprvé Milutínovi. Král pouštěl na Milutína z úst oheň, a Milutín zase na krále. Tu z nenadání Milutín přemohl a porazil krále, i usekl mu hlavu a přinesl ji domů hraběti. Tu byly veliké radovánky,

Milutín si vzal za ženu dceru toho hraběte,
a odebral se s ní do země toho krále, kte-
rého zabil, a kraloval tam až do smrti. A
to je konec.

KRÁLOVIC A VÍLA.

Byl jeden král a měl tři dcery a jednoho syna. Jednou když starého krále doma nebylo, zatlouklo v noci něco na okno. »Kdo to?« tázal se královic. — »Jsem král Vítr, dej mi svou nejmladší sestru.« — »Vezmi si ji,« řekl královic. Druhou noc zase někdo klepal na okno. »Kdo jsi?« — »Jsem král Slunce, dej mi svou prostřední sestru.« — »Vezmi si ji.« — Třetí noc opět někdo klepal. »Kdo to?« — »Jsem král Měsíc, dej mi nejstarší svou sestru.« — »Vezmi si ji.« —

Ten si ji hned vzal a odešel. Když pak starý král domů se vrátil, řekl jemu královic, že by se rád oženil. »Jdi, synu můj,« řekl otec, »a vyhledej si ženu, která se ti líbí.« Královic šel, ale nikde nemohl takové ženy najíti. »Vím, co udělám,« pomyslíl si, »půjdu ke svým švakrům, ti mi povědí.« Švakrové byli pohromadě a dali mu dvě lahvice vody: z jedné když někoho pokropí, ten zemře; a z druhé když někoho pokropí, kterýž je mrtev, zas oživne. Královic šel a přišel k jedné jámě; ta byla plna hlav osob takových, jež Víly přemohly. On tu jednu hlavu vzal a vodou oživil, a ta ukázala mu, kde Víly přebývají. Potom zas tu hlavu zmrtvil a šel do domu Vil; tu si zamiloval jich královnu a oženil se s ní. Ta Víla mu dala klíče od celého stavení, ale řekla, aby do posledního pokoje nechodil. Když někam odešla, šel předce do toho pokoje, a vidí tu starého člověka, jemuž z úst šel oheň, a jmenoval se král Oheň. Ten mu řekl: »Ach duše křesťanská! dej mi číši vody.« Královic mu dal, a jak ten člověk se napil, pukla na něm obruč. Potom řekl král Oheň: »Dej mi ještě dvě, však víš, že je způsob, aby každý pil do třetice.« Ten mu je dal, a hned na králi všecky obruče pukly a byl vysvobozen. Když

Víla přišla domů, uchopil ji a s sebou odnesl. Královic nemoha se ženy své dočkat, šel jí po světě hledat. I přišel ke svým švakrům, prose jich, aby mu o ní pověděli, a ti mu řekli, aby jí šel hledat ku králi Ohni. Sel, a přišel na ohnivou horu a viděl tam svou ženu státi v potoce. Byla řetězy ukována. I odvázal ji a dali se na útěk. Král Oheň měl koně tak rychlého jako myšlénka. Ten kůň udeřil kopytem, a král Oheň přišel a tázal se ho: »Co ti chybuje, můj milý koni?« A kůň řekl: »Tobě, můj milý, chybujee ona Víla: přišel její muž a utekla s ním. Ale jdi ještě, najez a napí se, však my jich dohoníme.« On se najedl a napil, vsedl na koně a v okamžení jich dohonil, Vílu vzal a královicovi řekl: »Nyní ti ještě odpouštím, proto žes mě vysvobodil, ale podruhé sem nechod'.« Královic šel ke svým švakrům, a ti mu řekli, že své ženy jinak nedobude, nežli když půjde k čarodějnici, jež odtud nedaleko přebývá. Zůstávala v zámku z lidských hlav vystaveném, a hlavu měla otočenou samými hady. Vidouc královice, tázala se ho: »Duše křesťanská, proč jsi přišel? chceš-li u mne sloužiti?« — »Chci,« řekl královic, »slyšel jsem, že tu dostanu dobrý plat.« — »Ovšem,« odpověděla baba,

»za tři křesťanské dni ti dám tři léta a tři dni.« Pak ho vedla do stáje, kde byly tři koně, byly to její dcery, a řekla mu: »Ty koně budeš pásti, ráno je na pastvu vyženeš a večer zase přiženeš; pakli jich nepřijeneš, udělám tobě jako těm, co tu vidíš.« Královic na jednoho koně si vsedl a vedl je na pastvu. Když tam přišli, kůň ho shodil; královic sice hned zase vstal, ale koní již neviděl. I měl od každého svého švakra paličku; na večer, když slunce zapadalo, tu jednu paličku vzal, a myslel si na toho švakra, na Vítr. Ten hned přišel a řekl: »Už vím, co ti je.« Potom začal studeně foukati a koně do stáje zase vehnal. Tu je matka zbila. Druhý den bylo zase tak; švagr Slunce počal páliť, a koně musily zase do stáje. A baba zase je zbila. Třetího dne řekla, že musí ty kobyly podojiti. Tu pomohl mu švagr Měsíc, ukázav mu o půl noci uzdu, kterou když na ruku vzal, kobyly nic mu nemohly udělati. I podojil je do slunce východu, a nadojil mléka plný džber a bylo vařící, i donesl je babě. »Co za to chceš?« tázala se ho. — »Chci toho starého koně ve sklepe.« Baba mu ho dala, ač nerada, i řekla mu, aby vskočil do toho mléka. A ten kůň všecku horkost do sebe vtáhl, a královic do

mléka vskočiv, vyšel z něho desetkrát krásnější nežli prvé. Potom kůň zase tu horkost do mléka vpustil, a baba do něho vskočila, i shořela horkostí. Potom jel královic pro svou ženu i odvezl ji s sebou. A onen kůň zas udeřil kopytem, a král Oheň přišel i tázal se ho: »Co ti je, můj milý koni?« A kůň řekl: »Rychle si vsedni na mě, ale oni mají ještě rychlejšího koně.« Král Oheň pustiv se za nimi, strašlivě koně svého bodal. A kůň jejich počal na svého bratra volati: »Shoď ho, vidíš, kterak tě mučí: shoď ho a zabí.« Kůň skočil a krále Ohně zabil. A potom byli spolu dobře živi. —

KAREL JAROMÍR ERBEN.

Je tomu nemnoho přes sto let, kdy narodil se (7. listopadu 1811) v městě Miletíně u Dvora Králové náš veliký básník KAREL JAROMÍR ERBEN.

Mládí svoje prožil v rodném městě, ležícím prostřed krásných, tmavých lesů, blízko vrchu Zvíčiny, z jehož vrcholu otvírá se překrásný pohled skoro na celou třetinu naší vlasti. Erben záhy naučil se milovat český lid, jeho minulost a jeho poklady básnické. Lásku tuto přenesl později na celé Slovanstvo.

Vystudovav, stal se úředníkem a přešel záhy k úřadům král. hlav. města Prahy. Tam působil až do své smrti 21. listopadu 1870.

Působení Erbenovo v písemnictví bylo trojí: sběratelské, básnické a vydavatelské. Výsledky rozsáhlé a důkladné jeho činnosti sběratelské jsou »Prostonárodní české písně a říkadla«, obsahující přehojný počet textů i nápěvu písní a celou řadu říkadel. Dále výbory pohádek a pověstí: »Slovanská čítanka«, t. j. sto prostonárodních pohádek a pověstí slovanských v nářečích původních, a »Vybrané báje a pověsti slovanské«. Roku 1853 vydal slavnou svoji knihu básní »Kytice z pověstí národních«, jejíž nejcennější částí je dvanáct básní: Poklad, Svatební košile, Polednice, Zlatý kolovrat, Štědrý den, Holoubek, Záhořovo lože, Vodník, Vrba, Lilie, Dceřina kletba, Věstkyně. Ve všech jeví se i v látce i ve zpracování vliv lidového básnictví, z jehož kořenů vyrostl ušlechtilý strom básnictví Erbenova a vydal vzácné ovoce.

Později oddal se Erben činnosti vědecké a v této vydal důležité některé staré spisy, jako Tómy ze Štítného, Husovy, Haranta z Polžic a j.

Mladí čtenáři a čtenářky znají dojista

mnohé z písní a říkadel prostonárodních, jež zásluhou Erbenovou byly jim učiněny přístupny; znají také něco z Kytice i některé pohádky. Čím budou větší, tím lépe naučí se chápat krásu toho všeho. Dovedou pak plně pochopit, co napsal o Erbenovi náš básník Jan Neruda:

»Zlato chtít snad pozlacovat,
slunce svící osvěcovat,
duhu barvou domalovat,
sopku ohněm podpalovat,
démantův chtít tvrdost zvýšit,
oblakův chtít rychlost spíšit,
toť by bylo rozumnější,
než-li tvoje, pěvče Erbene,
písně chtít snad písní opěvovat.«

POHÁDKOVÁ K Y T I C E.

Pořádá a vydává
PŘEMYSL PLAČEK
v Pacově.

Dosud vyšlo:

- I. Božena Němcová: Sedmero krkavců. Pohádka o perníkové chaloupce. Úvod a poznámky napsal Zdeněk Broman. Cena 30 hal.
- II. Helena Nyblomová: O tanečnici. Ze švédštiny přeložila M. Satranová. S doslovem Ad. Weniga. Cena 30 h.
- III. V. B. Třebízský: O třech synech králových. O vlčkovi a lištičce. Úvodem opatřil Zd. Broman. Cena 20 h.
- IV. Richard Dehmel: Pohádka o krtkovi. Zarmoucená lví ropucha. Přeložila L. Tichá, poznámky napsal Zd. Broman. Cena 20 h.
- V. K. J. Erben: Chorvatské pohádky. (Marek královic. - Zázračný visutý zámek. - Milutín. - Královic a víla.) Předmluvu a doslov napsal Ad. Wenig.

Výzdoba obálky a vnitřní kresby jsou od V. H. BRUNNERA.